

Plan för studie- och yrkesvägledning

Grundskola, grundsärskola,
gymnasieskola, gymnasiesärskola

**Kramfors
kommun**

Kramfors kommun, Barn-, kultur- och utbildningsförvaltningen, 2016

Omslagsbild: Skandinav bildbyrå – Olivia Edlund och Ida Mohlin

Vägledning genom hela livet

Individer ställs idag inför många val genom hela livet. Studie- och yrkesvägledning är lagstadgad från årskurs 1 och det är en process som behöver börja tidigt för att skapa effekt längre fram. Syftet med denna plan är att eleverna ska få likvärdig vägledning, var de än befinner sig i kommunen, där hög kvalitet genomsyrar verksamheten.

Inom Kramfors kommun har vi en strävan att vi ska vara en av landets bästa kommuner vad gäller studie- och yrkesvägledning för elever inom alla åldersgrupper inom fem år (2020/21). Detta skall möjliggöras genom ett aktivt arbete för att säkerställa att all personal i skolan känner till huvudmannaplanen samt att arbetet baseras på forskning och beprövad erfarenhet. Arbetet ska genomsyras av mångfald och ett normkritiskt förhållningssätt. Den ska också vara opartisk, sätta eleven i fokus och präglas av en helhetssyn i de olika insatser som görs på skolan, där hela skolan ingår i arbetet.

Denna huvudmannaplan tar upp mål för verksamheten, hur utvärdering ska ske, vägledningsbehov samt hur studie- och yrkesvägledningen ska organiseras. Här behandlas också entreprenörskap i skolan samt samverkan mellan skolan och arbetslivet.

Planen för studie- och yrkesvägledningen i Kramfors kommun vänder sig till dig som är rektor, studie- och yrkesvägledare, pedagog samt annan personal på skolan. Den vänder sig också till den allmänhet som är intresserad av Kramfors kommuns arbete med studie- och yrkesvägledning.

Bakgrund

Vår omvärld förändras i en allt snabbare takt och skolan måste följa med i denna utveckling för att förbereda eleverna för det kommande yrkeslivet. Faktorer så som exempelvis studievana, kön och normer ställer stora krav på att studie- och yrkesvägledningen i skolan agerar kompensatoriskt och möjliggör för eleverna att vara väl förberedda inför sina studie- och yrkesval.

Många elever i kommunen lämnar grundskolan utan godkända betyg samtidigt som felval och avhopp från gymnasiet är vanligt, vilket medför att många ungdomar kan hamna i utanförskap och försenas in på arbetsmarknaden. Modern forskning visar att en adekvat studie- och yrkesvägledning i tidig ålder bidrar till att minska studieavbrotten och ökar motivationen till att slutföra sina studier.

Eleven ska bli medveten om sig själv och de valsituationer som uppkommer för att kunna fatta de beslut som är viktiga inför framtiden. Här har vägledningen en kompensatorisk uppgift då alla elever inte har samma bakgrund och förutsättningar.

Det kan vara svårt för dagens elever att själva överblicka alla möjligheter som finns inom utbildning och arbetsmarknad samt därefter föreställa sig hur en framtida yrkeskarriär kan se ut. Eleverna måste räkna med att de kommer behöva vidareutveckla sina kompetenser och kvalifikationer i ett livslångt lärande.

Mot denna bakgrund blir studie- och yrkesvägledningen extra viktig. Inte bara för att eleverna ska kunna göra väl underbyggda val när de går i skolan, utan också för att rusta dem så att de lär sig hantera övergångar mellan olika faser i livet, fatta medvetna och väl underbyggda studie- och yrkesval även när de lämnat skolan.

Studie- och yrkesvägledning

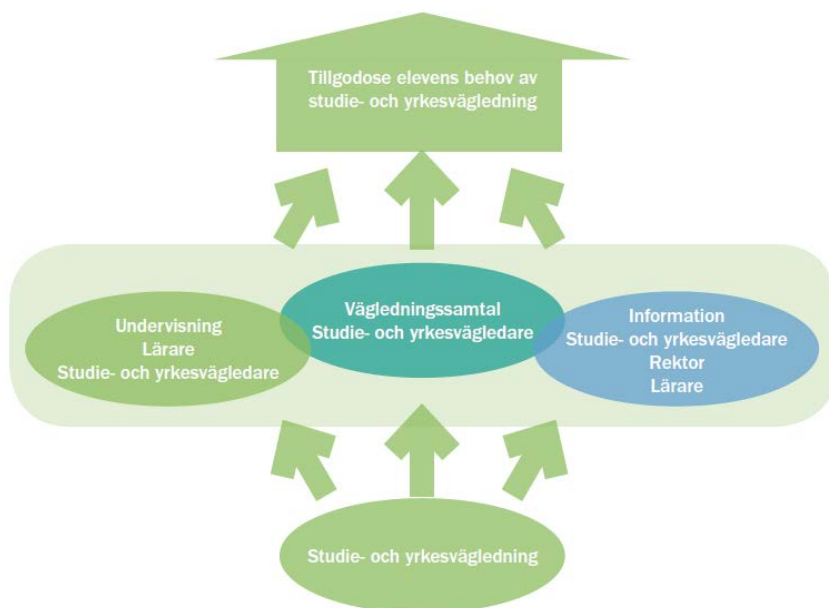
Studie- och yrkesvägledning står på tre ben; vägledning, samverkan skola-arbetsliv samt entreprenörskap. Nedan följer en förklaring till dessa tre områden.

Vägledning

Vägledning i skolan kan brytas ner i två delområden; studie- och yrkesvägledning i vid bemärkelse och i snäv bemärkelse.

Vägledning i vid bemärkelse innebär att vägledning sker kontinuerligt och integrerat i utbildningen och under hela studietiden, från grundskola till vuxenutbildning. Det handlar till exempel om praktiska arbetslivserfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, studiebesök, utbildningsinformation och aktiviteter för att utveckla elevens självkännetid. För Kramfors kommun innebär detta att vägledning i skolan är ett naturligt inslag i undervisningen och denna vägledning möjliggör för eleverna att vara aktiva och deltagande i sitt lärande.

Vägledning i snäv bemärkelse innebär personlig vägledning i form av enskilt vägledningssamtal samt vägledning i grupp. Här ges den enskilde eleven möjlighet att reflektera över sig själv i relation till olika framtidsvägar. Den personliga studie- och yrkesvägledningen är ett led i den karriär- och socialisationsprocess som pågår under individens hela livstid. För Kramfors del innebär detta att varje elev ska erbjudas den vägledning hen anser sig behöva för att finna sin väg genom studierna och ut i yrkeslivet.

Allt detta ska bidra till att eleven utvecklar en så kallad valkompetens. Detta kan summeras som att eleven, utifrån sina förutsättningar, ska:

- bli medveten om sig själv
- bli medveten om olika valalternativ, såsom olika utbildningar och yrken
- bli medveten om relationen mellan sig själv och valalternativen
- lära sig fatta beslut
- lära sig att genomföra sina beslut (Skolverket, 2013)

Samverkan Skola-Arbetsliv

Genom samverkan mellan skolan och arbetslivet samt riktade insatser för information om arbetslivet och arbetsmarknaden i Sverige ökar elevens medvetenhet och förmåga att välja utbildning och arbete. Samverkan ökar också möjligheten att behålla kompetens i kommunen och därmed underlättas rekryteringen av nya medarbetare.

När eleverna får en större inblick i arbetslivet kan de upptäcka att informationen de tillägnat sig har praktisk tillämpbarhet, då väcks också lusten att lära.

Praktik och andra samverkansformer såsom mässor, studiebesök och liknande genomförs i skolan inom alla stadier i varierande omfattning. Dessa syftar till att komplettera undervisningen och användas som ett pedagogiskt verktyg så att både skolan och eleven själv skapar goda kontakter med arbetslivet. Alla inom skolan tar ett ansvar för att kopplingen mellan skolan och arbetslivet upplevs som värdefullt och berikande för alla parter.

Hela skolans ansvar

Studie- och yrkesvägledning är hela skolans ansvar. All personal i skolan kan bidra till arbetet med studie- och yrkesvägledning. Studie- och yrkesvägledarens roll i arbetet är central och ingår i ett arbetslag med lärare för att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Huvudmannen ansvarar för att det finns adekvat kompetens hos skolpersonalen och en dimensionering som motsvarar elevernas behov (Skolverket, 2013).

Entreprenörskap

De entreprenöriella förmågorna, som bör vara en naturlig del av varje lärares arbetssätt, ligger i fokus och ska aktivt bidra till elevens utveckling. Elever i Kramfors kommun tillägnar sig kunskaper om arbetsmarknaden i skolan, samt ges möjlighet att utveckla den egna förmågan att kunna ta initiativ, omsätta idéer till handling, utveckla valkompetens, hantera brytpunkter i livet samt förmågan till självinsikt. Allt detta genom studie- och yrkesvägledning som motor i arbetet.

”Det var en chans att få se hur arbetslivet fungerar på riktigt och inte bara nånting man läser om.”

– Elev i åk 9 om praon

”Praon har utvecklats under åren till att vara en viktig del i skolan och inte bara ett sätt att komma ifrån skolarbetet några veckor. Mycket bra!”

- Samverkande arbetsplats

Mål för studie- och yrkesvägledningen

Effektmål

- Ökad måluppfyllelse i grundskolan
- Ökad genomströmning i gymnasieskolan och vuxenutbildningen
- Minskad arbetslöshet i kommunen

Resultatmål

Resultatmål för vägledning i vid bemärkelse

- Studie- och yrkesvägledningen är hela skolans ansvar
- Elevernas behov av studie- och yrkesvägledning tillgodoses
- Eleverna upplever sina framtidsval positivt och att de kan påverka sin framtid
- Ökad samverkan mellan skola och arbetsliv
- Allt arbete i skolan baseras på ett normkritiskt förhållningssätt vilket bidrar till att elever inte begränsas på grund av kön, social- eller kulturell bakgrund.

Resultatmål för vägledning i snäv bemärkelse

- Elever i alla skolformer har tillgång till utbildad studie- och yrkesvägledare
- Elever har tillgång till vägledningssamtal utifrån sina behov

Uppföljning och utvärdering

Studie- och yrkesvägledningen är en del av det systematiska kvalitetsarbetet och ingår som en del i den årliga kvalitetsrapporten för respektive skolenhet. Huvudmannaplanens mål följs upp med olika mätningmetoder kontinuerligt under läsåret samt utvärderas vid läsårets slut. Utifrån resultatet så uppdateras planen.

Mätmetoder:

- Elevenkät
- Personalenkät
- SKL - Öppna jämförelser: gymnasieskola
- Arbetsförmedlingens prognos
- BRUK
- SIRIS
- Utvärdering SSA

Genom kompetensutveckling, kartläggning, planering, genomförande, uppföljning, utvärdering och systematisering så verkar alla skolor och dess personal i kommunen för att främja en skola som arbetar för att vidga perspektiv hos eleverna samt öka deras medvetenhet och valkompetens.

Lagar, styrdokument och riktlinjer

Skollagen (2010:800) ställer krav på studie- och yrkesvägledning. I skollagen (2 kap 29 §) framgår att elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Studie- och yrkesvägledning ska syfta till att ge eleven neutral och opartisk vägledning, ge eleven stöd i sin process att utforska sina intressen, möjligheter och eventuella hinder relaterat till framtida studie- och yrkesval.

Läroplanen för grundskolan (Skolverket, 2011) fastslår att eleverna ska få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt. Ett av skolans mål är enligt läroplanen att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden.

Barnkonventionens artikel 28 (Svenska FN-förbundet, 2008) behandlar barnets rätt till utbildning och konventionsstaterna skall här särskilt göra studierådgivning och yrkesorientering tillgänglig och åtkomlig för alla barn samt vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott.

Arbetet med studie- och yrkesvägledning vilar också på skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning (Skolverket, 2013). Det fungerar som ett stöd för planering och genomförande av verksamheten. Syftet med råden är att studie- och yrkesvägledningen blir likvärdig och av hög kvalitet.

Studie- och yrkesvägledarna har även etiska riktlinjer för sitt arbete (Sveriges vägledarförening, 2007), vilket fungerar som ett stöd för de som arbetar med vägledning och för de som möter vägledning. Vägledarens yrkesetik utgår från de etiska värden som kan härledas ur FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Styrning och ledning

Huvudmannen kartlägger regelbundet elevernas behov av studie- och yrkesvägledning och uppmärksammar särskilt elever med funktionsnedsättning och elever i behov av särskilt stöd. Vid omorganisation och resursfördelning säkerställs att elevernas behov av studie- och yrkesvägledning kan tillgodoses (Skolverket, 2013). Huvudmannen ska ha god kännedom om målen för studie- och yrkesvägledningen och tar huvudansvaret för att den genomförs i enlighet med målen.

Chef för vägledningscentrum samordnar det kommunövergripande arbetet med studie- och yrkesvägledning och ser till att huvudmannens målsättningar följs, samt är länken mellan huvudmannen och respektive rektor på enheterna. Vidare är chefen för vägledningscentrum ansvarig för bemanningen och kompetensutvecklingen på vägledningscentrum.

Rektorn på respektive skola ansvarar för att utarbeta rutiner och metoder för att planera, utvärdera och utveckla studie- och yrkesvägledningen på skolan, samt fördelar ansvaret för studie- och yrkesvägledningssuppgifterna mellan personalen på skolan och ger förutsättningar för samarbetet mellan dessa. Rektorn på respektive skola ansvarar även för att studie- och yrkesvägledning sker kontinuerligt under studietiden, integrerat i utbildningen samt ser till att eleverna erbjuds vägledningssamtal (skolverket, 2013).

Elevernas behov av vägledning

Skolverket menar att varje huvudman regelbundet ska kartlägga elevernas behov av studie- och yrkesvägledning för att kunna säkerställa att behovet tillgodoses. Kartläggningen ska utgöra basen vid resursfördelning samt vid planering av arbetet. Nedan presenteras statistik som en del i underlaget för vägledningsbehovet i kommunen.

Kramfors kommun har tre högstadieskolor:

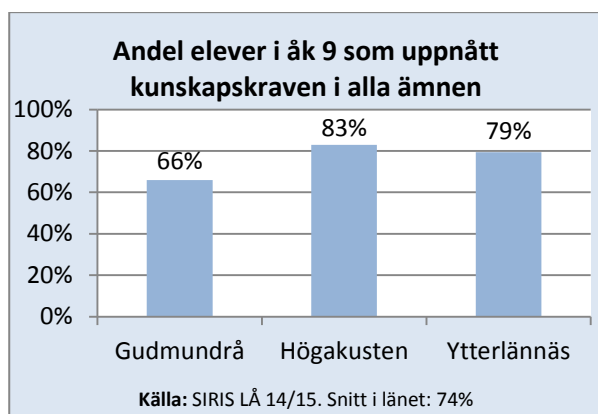
- Gudmundråskolan, 258 elever
- Högakustensskolan, 148 elever
- Ytterlännässkolan, 161 elever

Samt två gymnasieskolor:

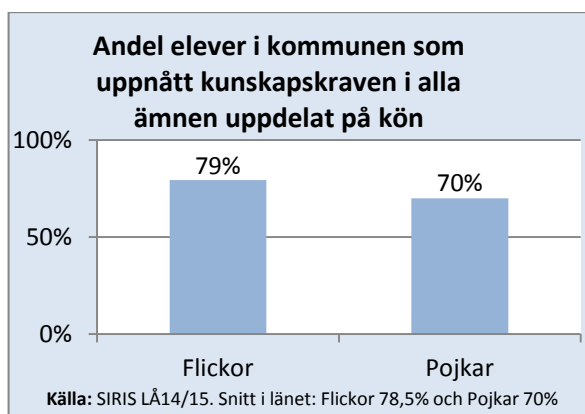
- Ådalsskolan, 551 elever
- Räddningsgymnasiet Sandö, 93 elever

(SIRIS, skolverkets elevstatistik läsåret 2015/2016)

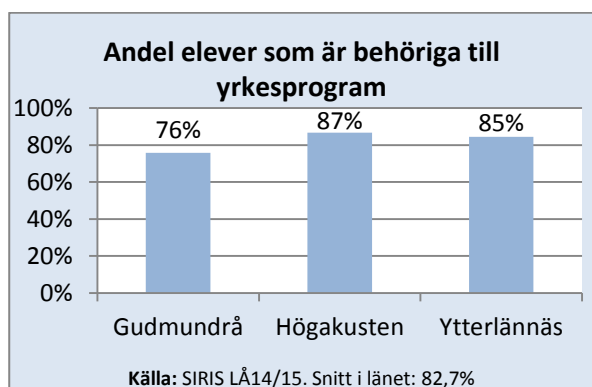
Statistik högstadiet

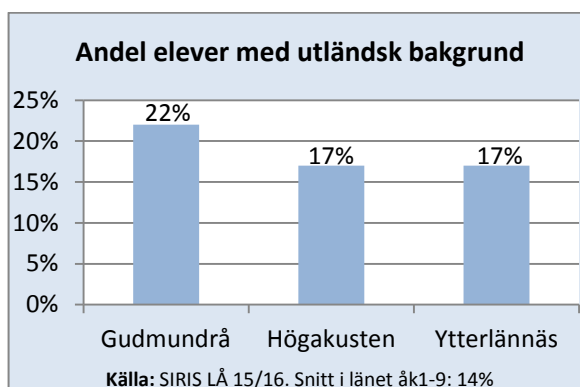
Det är en relativt stor skillnad mellan högstadieskolorna vad gäller andelen elever som uppnått kunskapskraven. Högakusten och Ytterlännäs ligger över länssnittet, medan Gudmundrå ligger under.

Det är en signifikant skillnad på betygsvärdet för flickor och pojkar. Denna skillnad återspeglas även i hela länet.

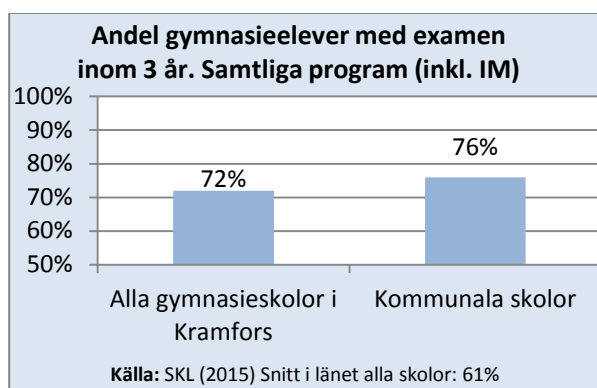

Behörigheten till gymnasiets nationella program är minimum den till yrkesprogram. Här ligger skolorna strax över och under genomsnittet i länet.

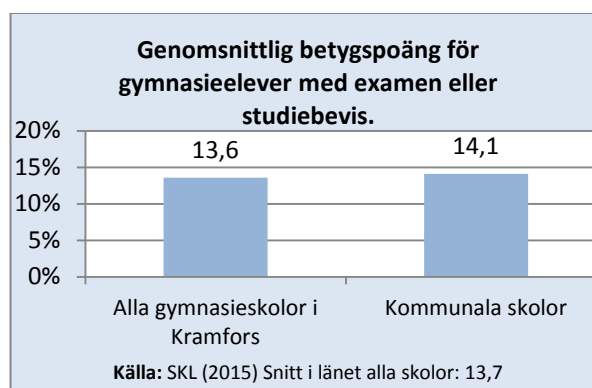

Andelen elever med utländsk bakgrund är högt på skolorna. Gudmundråskolan ligger högt över länssnittet.

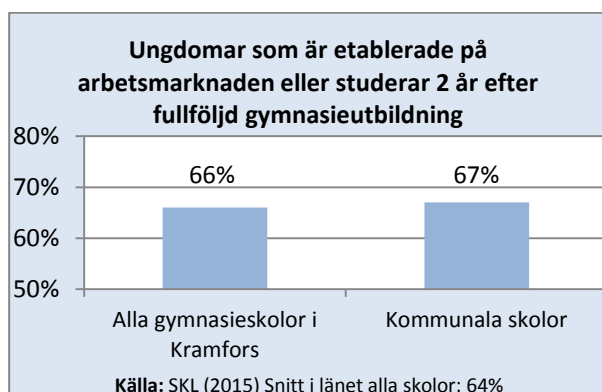
Statistik gymnasiet

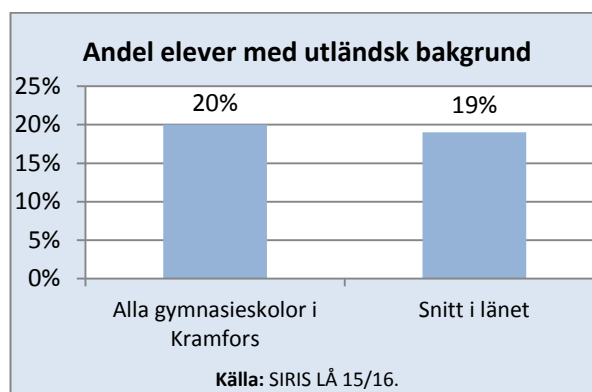
Andelen gymnasieelever med examen inom tre år ligger relativt högt över länssnittet. Kramfors kommun ligger på plats 33 i landet. Räknas bara de kommunala skolorna ligger de på plats 13.

Kramfors kommuns skolor ligger i paritet med länets genomsnittliga betygspoäng. Kramfors kommun ligger på plats 214. Räknas bara de kommunala skolorna ligger de på plats 67.

Andelen ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter fullföljd gymnasieutbildning ligger strax över länssnittet.

Andelen elever med utländsk bakgrund på gymnasieskolorna i Kramfors kommun ligger i nivå med snittet i länet.

Vägledningsbehov för eleverna i Kramfors kommun

Genom statistiken ovan kan tre fokusområden urskiljas; motivationshöjande arbete, enskilda vägledningssamtal och nyanlända. För att kunna öka andelen elever som uppnår kunskapskraven i åk 9 behöver eleverna motivationshöjande insatser tidigt under skolgången såsom att koppla skolarbetet till arbetslivet, arbetsmarknadskunskap och aktiviteter för att utveckla elevers självkännet och valkompetens. Eleverna behöver också tillgång till vägledningssamtal långt tidigare än årskurs 9 för att hinna reflektera över sig själv i relation till olika framtidsvägar.

Antalet elever med utländsk bakgrund i kommunen är högt och de har ett stort behov av vägledning. Det tar längre tid att vägleda nyanlända elever eftersom de oftast behöver en mer grundlig genomgång av skolsystemet och arbetsmarknaden i Sverige. De har varierande skolbakgrund där vissa aldrig gått i skolan i hemlandet. De behöver också mer tid för vägledningssamtal då de ofta behövs tolk. Arbetet med de nyanlända eleverna behöver påbörjas tidigt och pågå hela deras skoltid.

Referenser

Skolverket. (u.å). *SIRIS – Kvalitet och resultat i skolan*. Hämtat 2016-08-18 från <http://siris.skolverket.se/siris/f?p=SIRIS:7:0::NO::>

Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2013). *Arbete med studie- och yrkesvägledning*. Stockholm: Skolverket.

Svenska FN-förbundet. (2008). *Konventionen om barnets rättigheter (CRC)*. Hämtat 2016-08-23, från <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/manskliga-rattigheter-och-demokrati/karnkonventionerna/konventionen-om-barnets-rattigheter-crc/>

Sveriges kommuner och landsting. (2015). *Öppna jämförelser. Gymnasieskola*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.

Sveriges vägledarförening. (2007). *Sveriges Vägledarförening - Etisk deklaration*. Tillgänglig 2016-08-23 på <http://www.vagledarforeningen.org/etik/>

Bild sidan 2: Skandinav bildbyrå

Bild sidan 3: Kramfors kommun

Bild sidan 4: Skolverket

Besöksadress Torggatan 2

Postadress Kramfors kommun, Barn-, kultur- och utbildningsförvaltningen, 872 80 Kramfors

Telefon 0612-800 00

E-post kommun@kramfors.se

www.kramfors.se